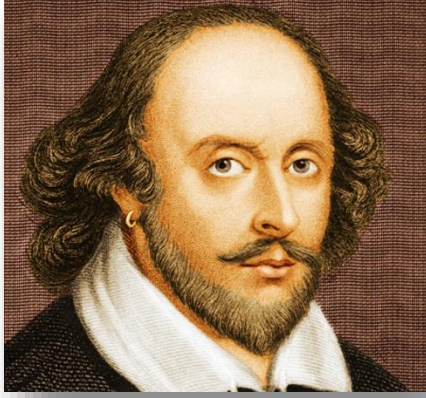

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət Nazirliyi

F. Köçerli adına
Respublika Uşaq Kitabxanası

Dünya ədəbiyyatının iftixarı olan Şekspir

Vilyam Şekspirin 455 illik yubileyi münasibətilə mərkəzi kitabxanaların uşaq şöbələri, MKS-nin şəhər, qəsəbə, kənd kitabxana filialları üçün hazırlanmış metodik vəsait

Bakı – 2019

Tərtibçilər:

**Lalə Məlikzadə
Yeganə Hüseynova
Sevil Əhmədova**

Redaktor:

Könül Ağazadə

**İxtisas redaktoru və
buraxılışa məsul:**

Şəhla Qəmbərova
Əməkdar mədəniyyət işçisi

Dünya ədəbiyyatının iftixarı olan Şekspir: Vilyam Şekspirin 455 illik yubileyi münasibətilə mərkəzi kitabxanaların uşaq şöbələri, MKS-nin şəhər, qəsəbə, kənd kitabxana filialları üçün hazırlanmış metodik vəsait / Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, F. Köçərli ad. Respublika Uşaq Kitabxanası ; tərt.ed. L.Məlikzadə, Y.Hüseynova; ixt.red. və burax.məsul Ş. Qəmbərova ; red. K. Ağazadə. - Bakı : F. Köçərli ad. Respublika Uşaq Kitabxanası, 2019. - 27 s.

©F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası, 2019

Tərtibçilərdən

Antik dövr dramaturgiyasından söz düşəndə dilə ilk gələn Esxil, Evripid, Sofokl adları olursa, İntibah dövrünün dram sənəti zirvəsində qeyd-şərtsiz görkəmli ingilis dramaturqu Vilyam Şekspirin adı çəkilir. Böyük V.Şekspirdən sonra ikinci Şekspir kimi yazıb yaratmaq və şöhrət qazanmaq hər kəsə nəsbil olmaz. Bugünkü dünyamızda elə bir mədəni xalq tapılmaz ki, Şekspirin əsərləri və həyatı ilə tanış olmasın. Tanınmış ingilis şairi və dramaturqu Şekspirə ən böyük şöhrəti onun dramaturgiyası, xüsusilə də faciələri gətirmişdir. Şekspirin əsərləri həmişə yer üzündə oxuyan və düşünən insanlar üçün həyat kitabı olmuşdur. Onun kimi böyük humanist yazıçını sevməmək mümkün deyildir. Onun əsərlərindəki çox geniş və zəngin həyat lövhələri, maraqlı insan obrazları uzun və mürəkkəb bir dövrün dərin mənalı hadisələri oxucunu düşündürməyə vadar etmiş, onda müxtəlif hiss və həyəcanlar oyatmışdır.

Böyük ingilis xalqının görkəmli yazıçısı, ingilis və dünya ədəbiyyatının iftixarı olan Şekspirə xalqın məhəbbəti sönməz və tükənməzdir. Onun əsərləri dilimizdə getdikcə daha çox tərcümə edilmiş, daha böyük tirajla çap edilmiş, səhnəmizdə müvəffəqiyyətlə tamaşaya qoyulmuş və nəşr olunub geniş oxucu kütlələri arasında yayılmışdır. Ədibin çoxşaxəli yaradıcılığının təhlili neçə-neçə mühüm məqam və məziyyətləri önə çəkməklə yanaşı, onun mütəxəssislər tərəfindən daha dərinlən araşdırılmasının vacibliyini də şərtləndirir. Şekspir bu günün, gələcəyin – bütün zamanın yazıçısıdır. Onun ölməz əsərləri bunu deməyə haqq verir. Yazıçının bədii əsərlərində toxunduğu mənəviyyat problemləri bədii estetik dəyərinə, fikir genişliyinə, ictimai-siyasi mahiyyətinə görə bu gündə bizi düşündürür.

Azərbaycan Şekspirlə tanışlıq teatr və tərcümə sənətimizin inkişafı ilə sıx bağlıdır. Teatrımızın və ədəbiyyatımızın XIX əsrdən bu günə kimi yüksəlişinin bütün mərhələləri Şekspir adı ilə əlaqədar olmuşdur. Şekspir əsərlərinin Azərbaycan oxucusunun, tamaşaçısının bədii-estetik zövqünün zənginləşməsində xidməti vardır. Əsərləri ilə yanaşı sonet janrının respublikamızda xüsusi cazibəsi keçən əsrin 50-ci illərinin ortalarından başlayır. 1955-ci ildə V.Şekspirin sonetləri tanınmış şair və mütərcim Tələt Əyyubovun tərcüməsində çapdan çıxmışdır.

Təpədən dırnağa şair olan Şekspirin bütün ideya və obrazlar aləmi də şairanədir. Dahi dramaturqun bir çox qəhrəmanları belə əsl mənada şair olub, öz fikir və duyğularını lirik şeirlər, sonetlər vasitəsilə ifadə edirlər. Şekspir yaradıcılığı elə bir mənəvi zirvədir ki, coğrafi sərhədlər, etnik müxtəlifliklər, milli psixologiyalar məhdudluğu tanımır və zamana sinə gərir. Ədib xalq qarşısında öz sənətkar missiyasını şərəflə yerinə yetirmiş, mədəniyyətimizə, teatrımıza, ədəbiyyatımıza çox böyük irs, qiymətli sərvət qoyub getmişdir.

Həyatın mənası yaşanan illərin sayında deyil, onun necə yaşanmasındadır. Güzəl, mənalı olduğu qədər dolu-dolu yaradıcılıq uğurları ilə zəngin həyat sürən görkəmli yazıçı Vilyam Şekspirin bu il 455 illik yubileyi qeyd olunur. Görkəmli ingilis yazıçısı Vilyam Şekspirin 455 illiyi münasibətilə hazırladığımız bu vəsaiti oxucuların ixtiyarına veririk.

Həyat və yaradıcılığı

Avropada İntibah dövrünün ən görkəmli nümayəndələrindən biri olmuş Vilyam Şekspir öz əsərlərində humanizm, xəlqilik, həyatsevərlik ideyalarını tərənnüm etmiş, insan qəlbinin sirlərini dərindən bilmiş, qələmə aldığı mürəkkəb hadisələrin dolğunluğu ilə həmişə oxuculara böyük təsir göstərmişdir. Şekspir hadisələrin dərinliyinə nüfuz edir, ilk nəzərdə əhəmiyyətsiz görünən xırda bir hadisənin arxasında gizlənən ümumbəşəri əhəmiyyətə malik mənaları üzə çıxara bilirdi. Şekspirin bütün əsərləri zəmanə ilə son dərəcə bağlı olduğuna görə dünya ədəbiyyatında misli görünməmiş tarixi vüsət kəsb etmişdir.

İntibah dövründə əsrlərdən bəri feodalizm məngənəsində yaşayan insanın qarşısında ucsuz-bucaqsız üfüqlər açıldı, öz qüvvəsinə yenilməz inam yaranır və o, həyata, biliyə, yaradıcılığa meyil etməyə başlayır.

Vilyam Şekspir 1564-cü il aprelin 23-də Eyvon çayı sahilində yerləşən, indi dünyada Şekspirin vətəni kimi məşhurlaşmış Stratford şəhərində anadan olmuşdur. 1571-ci ildə Vilyam yerli qrammatika məktəbində oxumağa başlayır. Burada o, yunan və latın dillərini, məntiq elmini öyrənir. Getdikcə ailənin maddi vəziyyəti çətinləşir, o, təhsilini davam etdirə bilmir.

1582-ci ildə Şekspir on səkkiz yaşında ikən özündən yeddi yaş böyük olan varlı fermer qızı Anna Heteveylə evlənir. Onların Süzan adlı bir qızı və əkiz oğlanları - Yudif və Hamlet olur. 1586-cı ildə Şekspir Stratforddan Londona köçür.

Şekspir Londona gələndə teatrda ağalar tamaşaya baxarkən atların keşiyini çəkməklə pul qazanırdı. Sonra vəzifəsini artırıb səhnə arxasına keçirirlər. Burda o, rolların köçürülməsi, aktyorların vaxtında çıxışının təmin edilməsi, suflyorluq kimi

işlərlə məşğul idi. Yalnız bir-neçə ildən sonra Şekspir ilk, amma kiçik rolunu ala bildi. Amma yaxşı aktyor olmaq Şekspirin qismətində yox idi. Yazmaq daha yaxşı alınırdı. Şekspir yaradıcılıqçün əlverişli dövrdə yaşayıb. Onun işi çox olardı, tamaşalar az qala hər gün gedirdi. 1595-ci ildən Şekspir “Lord Çemberlenin truppası”nın pay sahiblərindən biri olur. 1899-cu ildən “Qlobus” teatrının, 1608-ci ildən isə Dominikan teatrının sahiblərindən birinə çevrilir.

Şekspir bədii yaradılığa teatrdə başlamışdır. İlk əsərini 1590-cı ildə yazmışdır. Bu zaman teatra və ədəbiyyata böyük həvəs göstərən zadəganlar içərisində Şekspir qraf Sauthemptonla dostlaşır, onun təşkil etdiyi ədəbi məclislərdə iştirak edir. Qraf Sauthemptonun evində Şekspir bir neçə ədib və aktyorla rastlaşır, bura onun üçün ilk ədəbi məktəb olur. 1599-cu ildə isə qraf Sauthemptonun köməyi ilə aşağı zadəgan rütbəsi də alır. Şekspir 1612-ci ildə Stratforda qayıdır və ömrünün axırına qədər burada yaşayır.

İngiltərədə Şekspirin həyatı, kimliyi, ailəsi və yaradıcılığı ilə əvvəl maraqlananlar olmuşsa da, onun bioqrafiyasını ilk dəfə Nikolas Rou yazmışdır. 1709-cu ildə o, Şekspirin altıcildlik əsərlərini hazırlamış və bioqrafiyası ilə birlikdə çap etdirmişdir.

Tədqiqatçılar Şekspir yaradıcılığını, əsasən, üç dövrə bölürlər. Yaradıcılığının birinci dövründə (1591-1601) o, “Venera və Adonis”, “Lukresiya” poemalarını, sonetlərini, “VIII Henri” pyesindən başqa bütün tarixi dramlarını, “Tit Andronik”, “Romeo və Cülyetta”, “Yuli Sezar” faciələrini, bu dövr üçün xarakterik olan şən və nikbin “Səhvlər komediyası”, “Şiltaq qızın yumşalması”, “İki veronalı əsilzadə”, “Məhəbbətin əbəs səyi”, “Yay gecəsində bir yuxu”, “Venesiya taciri”, “Vindzor cici-bacıları”, “Heç nədən hay-küy”, “Necə istəsəniz”, “On ikinci gecə və yaxud istədiyiniz kmi” komediyalarını yazmışdır.

Yaradıcılığının ikinci dövründə (1601-1608) Şekspir tragik konfliktlər və qəhrmanlardan bəhs edən faciələr yazmışdır: “Hamlet”, “Otella”, “Kral Lir”, “Maqbet”, “Antoni və Kleopatra”, “Karolian”, “Afinalı Timon”. Bu dövrdə yazılan komediyalar birinci dövrdəkilərdən fərqlənir. Burada artıq əvvəlki komediyalarda olan şən əhval, nikbinlik hiss olunmur. Əksinə, onlarda bir qədər tragik ünsürlər gözə çarpır: “Troil və Kressida”, “Tədbirə qarşı tədbir”, “Xeyirlə qurtaran hər iş yaxşı olar” və “Perikl”.

Üçüncü dövrdə “Simbelin”, “Quş nağılı” və “Fırtına” tragikomediyaları (1608-1612) yazılmışdır. Bu əsərlərdə fantaziya və alleqorizm özünü bürüzə verir. Bu dövrdə Şekspir mövcud reallıqdan uzaqda dayanmağa çalışmış, daha çox romantik düşüncə tərzinə meyillənmişdir.

Şekspirin sonetləri İngiltərədə İntibah dövrün poeziyasında ən yüksək zirvəsini və dünya poeziyası tarixində dönüş mərhələsini təşkil edir. Bir şair kimi Şekspirin lirik dühası sonetlərdə özünü daha aydın göstərir. Ehtiraslar tərənnümçüsü, “ürək ustası” Şekspirin qüdrətli və parlaq istedadının məhsulu olan sonetlərində həyat hadisələrinə, insan ömrünə fəlsəfi baxış, hər şeyə qadir məhəbbətin əbədililiyi əsas motivlərdir.

Şekspirin ədəbi irsi iki poema, 154 sonet və 37 pyesdən ibarətdir. Onun sonetlərində məhəbbət və dostluq, vəfa və xəyanət, səmimilik və riyakarlıq kimi mövzular əksini tapır. Şekspir sonetlərində təsvir olunan gözəl realdır, təbiidir; yalan təşbeh şairin poetikasına yaddır. Şekspir öz sonetlərində göstərir ki, həyatsevərlik, dostluq və sevgi insanın təbiətindən doğan keyfiyyətdir, məhvedici zaman onu poza bilməz. İnsan zamana öz qabiliyyəti, bacarığı ilə qalib gəlir. Gözəllik heç zaman ölmür. İnsanlar pisliklərə, eybəcərliklərə zorla tab gətirirdilər. Bu problem sonetlərin bir qismindən ana xətt kimi

keçir, lakin sonetlərin ən dəyərlisi hesab olunan 66-cı sonetdə bu problem bütün ağırlığı ilə qoyulur.

Yaradıcılığının birinci dövründə yazdığı “Romeo və Cülyetta” əsərində Şekspir İntibah adamının feodal qayda-qanunlarına qarşı mübarizəsini təsvir edir. Romeo təbiətə azad şəxsiyyətdir. Cülyettaya qarşı məhəbbəti Romeonu daha da cəsarətli edir. Öz məhəbbəti üçün Romeo mübarizdir, fəaldır və qətiyyətlidir. Cülyetta ən gözəl və pak bir qadın obrazı kimi təsvir olunmuşdur. O, təkcə ailə ənənələrinə qarşı deyil, bütün feodal qayda-qanunlarına qarşı üsyan edir.

Şekspir komediyaları komik xarakterlərlə, komik hadisələrlə bir-birini tamamlayır. “Səhvlər komediyası”nda Şekspir insanı öz səadəti uğrunda çarpışmağa çağırır. Öz arvadını və oğlunu itirmiş qoca Ekon rahatlıq tapa bilmir, daim öz axtarışlarını davam etdirir, təsadüfən olsa da, məqsədinə nail olur.

“İki veronalı əsilzadə” komediyasının süjetini Şekspir Montamayrın ispanca yazılmış, sonralar ingiliscəyə çevrilmiş əsərlərindən götürmüşdür.

Dramaturq üçün son dərəcə yaxın olan dostluq ideyası sonralar onun digər əsərlərində, xüsusilə “Hamlet” faciəsində ən yüksək bədii həllini tapmışdır. Dövrün humanistlərini düşündürən ictimai-siyasi və fəlsəfi məsələlər Şekspirin “Hamlet” faciəsində özünün daha parlaq inikasını tapmışdır. Bu əsərin süjeti o zaman geniş yayılmış və haqqında müxtəlif əsərlər yazılmış Hamlet əhvalatından götürülmüşdür. “Hamlet” əsəri haqqında ilk XIII əsrdə Sakson Qrammatik “Danimarka tarixi” kitabında məlumat verir. Bu əsər həyatı dərk etmə, anlama faciəsidir. Həqiqətdə Hamlet xeyirxah təbiətlidir, şair və filosofdur, möhkəm iradəlidir.

“Otello” faciəsi Cerald Çintionun “Venesiya mavri” novellasının motivləri əsasında yazılmışdır. Əsərdə Otellonun

məhəbbəti, Dezdemonanın və Otellonun faciəvi ölümü ictimai zəmində verilmişdir. Otello böyük şəxsiyyətdir, həyatın ən ağır əzab və işgəncələrinə dözmüş, öz insanlıq ləyaqətini qoruyub saxlaya bilmişdir. Dezdemonaya Şekspirin qadın obrazları içərisində ən parlaq surətdir.

“Maqbet” faciəsi R.Hollinşedin “İngiltərə, Şotlandiya və İrlandiya xronikaları” əsəri əsasında yazılmışdır. Maqbet qatil və zalım cəmiyyətdə insanlar arasında mövcud olan ziddiyyətlərdir. Maqbet heç bir çətinlikdən qorxmur, onu lərzəyə gətirən yeganə şey öz vicdanıdır.

Şekspir faciələrində onun qəhramanları həlak olsalar da, ən yüksək ideallar, mənəvi keyfiyyətlər sarsıntıya uğrasa da, bu əsərlərdə ümitsizlik yoxdur. Şekspir öz faciələrində humanist ideallar haqqında təsəvvürü daha da genişləndirir.

Şekspirin şöhrəti artdıqca həm tamaşaçıların, həm də teatr mütəxəssislərinin, alimlərinin nəzərində istedadlı bir dramaturq kimi tanınır.

Şekspir əsərlərinin Azərbaycan dilinə tərcümə edilməsinin xüsusi əhəmiyyəti olmuşdur. Şekspiri tərcümə etməyə cəhd göstərmiş ədiblər Şekspir fikrinin, onun zəngin dinin və ifadələrinin dilimizdə səslənməsi yollarını tapmaqla tərcümə sənətimizin inkişafında böyük xidmət göstərmişlər. Şekspirin yüksək bədii səviyyədə, məharətlə tərcümə edilən əsərlərinin Azərbaycan teatrlarında tamaşaya qoyulması səhnə sənətimizin inkişafında müəyyən rol oynamış, rejissor və aktyorlarımızın bir qismi Şekspirin əsərləri ilə öz böyük istedadını nümayiş etdirə bilmiş, bir çox ədiblərimiz Şekspir əsərlərini doğma dilimizə çevirməklə öz rəngarəng tərcüməçi istedadını üzə çıxarmışdır.

Azərbaycan poeziyasında sonet janrına müraciət edən ilk şairimiz Mikayıl Müşfiq olmuşdur. O, 1928-1937-ci illər arasında 12 sonet yazmışdır. Şekspir əsərlərinin tərcüməsi ilə

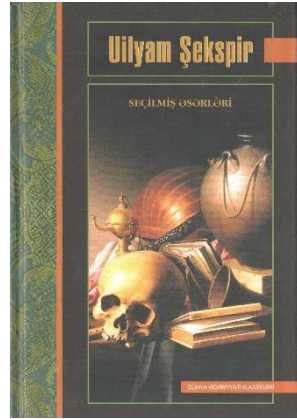
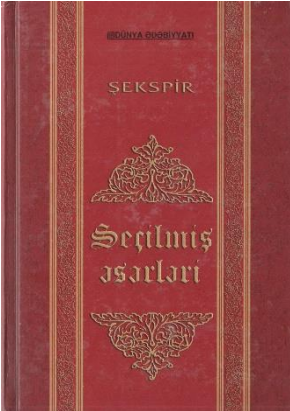
hələ XIX əsrdən başlayaraq bir çox ədiblərimiz və tərcüməçilərimiz məşğul olmuşlar. Şekspir əsərləri Respublikamızda müntəzəm olaraq dövrü mətbuatda, jurnallarda və kitab şəklində işıq üzü görmüşdür.

Şekspir 23 aprel 1616-cı ildə vəfat etdi və arvadı ilə iki qızı tərəfindən yaşadıldı. Ölümündən sonra Stretfordda Şekspirə qəbrüstü abidə qoyurlar. Həmin abidə indiyədək ilkin şəkildə dayanıb, çünki qəbrin üstündəki qarğıışı heç kim boynuna götürmək istəmir: “Dostum, Tanrı xətrinə bu torpağa gömülmüş meyiti qazıb çıxarma. Bura əl dəyməyən əsrlər boyu məmnun, cənazəmə toxunan isə lənətlənmiş olacaq”. Şekspirin qəbrüstü abidəsində əlində qələm, ya kağız əvəzinə bir boxça var. Bu abidə Şekspirin ölümündən 6 il sonra qoyulub, çünki həmin dövürdə aktyor olmaq eyib sayılırdı. Əlindəki boxça isə famil sənətkarlığının, gəlirin simvolu kimi seçilib. Bu həm də Şekspir ailəsinin prestij haqqında təsəvvürlərinə tam uyğun idi. Sonralar Şekspir pyesləri iri tirajlarla çıxıb, gəlir gətirəndə bu ailə nəhayət ki, inandı ki, yazıçı olmaq da abırlı peşə ola bilər və abidə də dəyişikliklər edildi: yun boxçası qələm və kağızla əvəz olundu.

Ümumilikdə götürüldükdə isə V.Şekspir yaradıcılığının son dövründə özünə az oxşayır. O, artıq əsərləri ilə dünyanın gərdisini dəyişməyə qadir olmadığını dərk etmişdi. Ona görə də təəccüblü deyil ki, 52 illik ömrünün son dörd ilini doğma Stratford qəsəbəsində keçirən Şekspir bir dənə də olsun bədii əsər yazmamışdır.

Yubiley tədbirlərinin keçirilməsi

Dünya şöhrətli dramaturq Vilyam Şekspirin anadan olmasının 455 illik yubileyi ilə əlaqədar olaraq, bir sıra tədbirlər, kitab müzakirəsi, oxucu konfransı, rəsm və şeir müsabiqəsi, ədəbi-bədii gecə keçirilə bilər. Dramaturqu sevdirmək, yaradıcılığını gənc nəsə və şagirdlərə tanımaq məqsədilə kitabxanada ilk növbədə müxtəlif başlıqlar altında kitab sərgisi təşkil olunmalıdır. “Dünya şöhrətli dramaturq – Vilyam Şekspir”, “İntibah dövrünün ən görkəmli nümayəndəsi – Vilyam Şekspir”, “Dünya ədəbiyyatının iftixarı olan Şekspir”, “Böyük ingilis xalqının görkəmli yazıçısı – Vilyam Şekspir” və s.

Görkəmli şəxsiyyətlər Vilyam Şekspir haqqında

Şekspir nə üçün böyük şairdir? Çünki digər şairlərdən fərqli olaraq, onda daha çox həyatın həqiqəti var və daha az cəzb.

N.Q.Çernişevski

Şekspir əsla mövcud olmayan bütün insanların ən məşhurdur.

M.Tven

Biz, Ruslar, Şekspirin yaddaşını qeyd edirik və biz bunu qeyd etmək hüququna sahibik. Bizə görə, Şekspir yalnız böyük, parlaq bir ad deyil: o, bizim mülkümüz oldu, bizim bədənimizə və qana daxil oldu.

İ.S.Turqenev

İntriqa ixtirası çətindir, çünki intriqa yalana əsaslanır, şairin işi isə həqiqətlədir. Şekspir xoşbəxtidir, o hazır əfsanələrdən istifadə edir və həyatın həqiqətlərini nağılın yalanlarına daxil etmişdir.

A.N. Ostrovski

Şekspir həyata aşıq biri idi. O, həyatı heç kimin görmədiyi kimi görürdü. O, bütün pisləri və yaxşılıarı, keçmişi və gələcəyini görürdü. O, insanları dərinlən hiss edir, bu insanların arzularını bilirdi, bu insanların içərisində olan hər şeyi, hər kəsin ürəyini görürdü.

A.V.Lunaçarski

Həyatın şeirsəl düşüncəsi, anlama dərinliyi Şekspirdə həqiqətən sonsuzdur.

A.İ.Qersen

Şekspir necə də inanılmaz yazıçıdır. Özümə hələ də gələ bilmirəm. Əsərlərini oxuduqdan sonra başım fırlanır. Sanki uçuruma baxıram.

A.S.Puşkin

Heç bir insan Şekspir kimi bu qədər az məlumatı belə böyük hesaba çevriməmişdir.

T.S.Eliot

Əsrin ruhu! Həyəcan mövzusu, zövq qaynağı, səhnəmizin möcüzəsi.

B. Conson

Şekspirin həyatına dair maraqlı faktlar və rəvayətlər

1. Oksfordun "qanadlı sözlər" lüğətinə görə, igilisdilli dünyada ən çox təkrarlanan sitatların onda biri Şekspirin payına düşür.
2. Şekspirin ən məşhur pyesi "Maqbet" faciəsidir. O, dünyada hər dörd saatdan bir oxunur.
3. Şekspirin leksik fondunu araşdıran tədqiqatçılar qeyd edirlər ki, dramaturqun əsərlərində işlənən 2035 söz əvvəllər yazılı mətnlərdə heç vaxt işlənməyib.
4. Şekspir zamanının teatrlarında pərdələr yox idi, dekorasiyalar da çox az idi. Aktyorları əhatə edən mühit və şərait pyesin mətnində təsvir edilirdi.
5. Məlumdur ki, Şekspirin zamanında teatrda bütün rolları – həm kişi, həm də qadın rollarını kişilər oynayırdılar. İngilis səhnəsində ilk qadın yalnız XVII əsrdə göründü. Kişi qəhrəmanların isə qadın aktrisalər tərəfindən oynanılması dünya teatrı tarixində çox nadir rast gəlinən hallardandır. Böyük aktrisa Sara Bernar

- 1899-cu ildə Şekspirin kişi qəhrəmanını oynamağa razılıq vermişdi.
6. Şekspirin 154 dahiyənə sonetinin nə zaman, harada və hansı xronoloji ardıcılıqla yazılması, eləcə də onların kimə ithaf edilməsi haqqında, demək olar ki, heç bir məlumat yoxdur.
 7. 1890-cı ilədək Şimali Amerikada nə sığırçın, nə də ki qarğa var idi. Şekspirin qızğın fanatlarından biri bu quşları Avropadan gətirib Nyu Yorkun Mərkəzi parkına buraxır. Quşlar burada nəsil verib artırırlar. Bəs bu hərəkətin səbəbi nə idi? O, istəyirdi ki, doğma ölkəsində böyük ingilisin pyeslərində adı çəkilən quşların bütün növləri yaşasın.
 8. "Cinayət" sözü Şekspir tərəfindən tərtib edilmişdir. Şekspir heç vaxt öz pyeslərini nəşr etdirmirdi. O istəyirdi ki, onun pyesləri səhnədə göstərilsin. Əsərlərinin mətbuatda tirajla çap olunub oxunması onu maraqlandırmırdı.
 9. Şekspirin doğulduğu tarix hələdə dəqiq deyil. Rəsmi tarix 23 Aprel qəbul edilir. Qeyd edək ki, dahi həmin gün də rəhmətə gedib.
 10. Ali təhsili olmayan Şekspir, yalnız ingilis tarixini deyil, Avropa ölkələrində də ən mühüm proseslər, qədim fəlsəfə, hüquq, beynəlxalq diplomatiya, tibb elmləri haqqında bilirdi və bir sıra xarici dillərə: Latın, Yunan, Fransız, İtalyan, İspan, malik idi.
 11. Təəssüf ki, bu dünyada Şekspirin birbaşa varisi yoxdur. Çünki onun nəslı 1670-ci ildə kəsilib. Dramaturqun yeganə oğlu Xemniy 11 yaşında taundan ölüb. Qızı Cuditin üç oğlu var idi, ancaq onların heç birinin və o biri qızı Suzannanın isə övladları olmayıb. Elə Suzannanın ölümü ilə də Şekspir nəslinə son qoyuldu.

12. Şekspir əsərləri altında heç vaxt tam adı ilə imza atmırdı.
13. 52 illik ömrünün son dörd ilini doğma Stratford qəsəbəsində keçirən Şekspir bir dənə də olsun bədii əsər yazmamışdır.
14. Yazıçı, hələ də məlum olmayan səbəbdən, 48 yaşında qəflətən qələmini yerə qoymuşdur.
15. Yazıçı əvvəlcə kənd qəssabı yanında şagird işləyir, sonra isə kəndlərdə müəllimlik edir.
16. Bəziləri belə bir fikir irəli sürüdülər ki, o zaman kübar ailədən çıxan, saray tərbiyəsi görən, universitet təhsili adamlar üçün dram əsəri yazmaq əskiklik sayılmış.
17. Kübarlar öz əsərlərini anonim şəkildə teatra təqdim edir, aktyorlar üçün rolları köçürməklə məşğul olan Şekspir isə bu əsərləri öz adına çıxırmış. Deyilənə görə, bu dram əsərlərini köçürən eyni adam olmamışdır.
18. XIX-cu əsrdə Şekspirin şəxsiyyətinə şübhə oyandı. Şübhə edən ilk tədqiqatçı Amerika alimi Deliya Bekondur.
19. Vulfar sosioloqlar o fikirdə idilər ki, Şekspirin adı ilə tanınan əsərlərdə zadəganların həyat mövqeyi tərənnüm edilir, buna görə də bu əsərləri sadə bir ailədən çıxmış adam deyil, məhz zadəgan yazı bilirdi.
20. Şekspir ingilis dilinə 3000 yaxın söz əlavə etmişdir.
21. Uranın bütün peykləri Şekspirin qəhrəmanları əsasında adlandırılıb.
22. Şekspir öz teatrını Londonda açmışdır. Teatr "Qlobus" adlandırılmışdır. 1613-cü ildə teatr silah topu atəşi nəticəsində yanmışdır. Yanğın teatrda "Henry VIII" göstəri zamanında baş vermişdir.

Şekspirin söylədiyi sitatlar

- Cəhənnəm boş, bütün şeytanlar burada...
- Bir axmaq özünü ağıllı hesab edir, ancaq ağıllı biri özünün axmaq olduğunu bilir.
- Nə qədər ağrıdır başqasının gözüylə baxmaq xoşbəxtliyə.
- Bəyəndiyiniz bədənlərə, xəyalınızdakı ruhları qoyub, eşq sanırsınız.
- Kimiləri sevirəm deyər çünki əzbərləmişdir, kimiləri deyə bilməz çünki həqiqətən sevmişdir.
- İnsan sevməyə başladımı, yaşamağa da başlayar.
- Sevgilim doğrunu söylədiyinə and içsə, ona inanaram. Yalan danışdığını bildiyim halda.
- Ən yaxşını tapmaq üçün məşğul olarkən yaxşını itirirsiniz.
- Nə qədər də kasıbdır səbri olmayanlar.
- İgidlik intiqam almaq deyil, dözümlü etməkdir.
- Özümü hər zaman xoşbəxt hiss edirəm. Niyə bilirsinizmi? Çünki kimsədən bir şey ümid etmirəm. Gözləmələr daim yaralar insanı.
- Göründükləri kimi olmalıdır insanlar. Əgər deyillərsə, heç görünməsə daha yaxşıdır.
- Təcrübə ilə əldə etdiyiniz dostları ruhuna polad halqalarla bağla.
- Dost yarası yaraların ən dərinidir.
- Yaşamaqımı, yoxsa ölməkmi, məsələ bundadır.
- Gəzən bir kölgədir həyat.
- İnsanların etdikləri pisliklər arxalarından yaşar, yaxşılıqlar çox zaman sümüklərilə birlikdə basdırılır.
- Etdiyini tərifləyən, etdiyini yox edər.

- Danışmadan əvvəl düşün, hərəkət etmədən əvvəl ölç.
- Danışmadan əvvəl düşün ki danışdıqdan sonra düşünməyəsən.
- Qiymətli adam üçün şərəf, həyatdan çox daha üstünlük təşkil edər.
- Gözyaşı ilə yuyunan üzdən daha təmiz bir üz ola bilməz.
- Nə kimsədən borc al, nə kimsəyə borc ver. Çünki borc pul verən, həmişə həm pulundan olar, həm dostundan.
- Heç bir miras, düzgünlük qədər zəngin deyil.
- Heç bir şeyə sahib deyilsinizsə, heç bir şey itirə bilməzsiniz.
- Bəziləri böyük doğular, bəziləri böyüklüyü qazanar, bəzilərinə də böyüklük yaraşdırırlar.
- Düşüncələrin nəysə həyatın da odur. Həyatın gedişini dəyişdirmək istəyirsənsə düşüncələrini dəyişdir.
- Sözlərin uçuş havaya amma düşüncən yerdədir. Öz olmayınca söz yüksəlmir göylərə.
- Kim olduğumuzu bilirik amma nə ola biləcəyimizi bilmirik.
- İnsanların çoxu itirməkdən qorxduğu üçün sevməkdən qorxur. Düşünməkdən qorxur, məsuliyyət gətirəcəyi üçün. Danışmaqdan qorxur, tənqid olunmaqdan qorxduğu üçün. Söykənməkdən qorxur, gəncliyin qiymətini bilmədiyi üçün. Unudulmaqdan qorxur, dünyaya yaxşı bir şey vermədiyi üçün. Və ölməkdən qorxur, əslində yaşamağı bilmədiyi üçün.
- Dünəni ya da bu günü deyil, anı yaşamalısınız. Çünkü, indi olacaqsız bir şey, sabaha qalmaz. Sabaha qalacaqsız əgər, bu gün olmaz.

Şekspirin həyat və yaradıcılığı, əsərləri haqqında

Rəy sorğusu

1. Sizcə V. Şekspir əsərlərinin müəllifi özündürmü?
 - a) Bəli
 - b) Xeyr
2. Şekspir üçün ilk ədəbi məktəb hara olmuşdur?
 - a) Teatr
 - b) Qraf Sauthemptonun evi
 - c) Qrammatika məktəbi
3. Hansı əsər Şekspirin yaradıcılığına aid deyil?
 - a) Romeo və Cülyetta
 - b) Maqbet
 - c) Evgeniy Oneqin
 - d) Otello
4. Sizcə “Romeo və Cülyetta” əsəri necə bitməli idi?

5. “Romeo və Cülyetta” əsərində ən məşhur səhnə hansıdır ?
 - a) Balkon səhnəsi
 - b) Ölüm səhnəsi
 - c) Balo səhnəsi

6. “Hamlet” əsərində baş qəhrəman kimin qisasını alırdı?
- a) Atasının
 - b) Ofeliyanın
 - c) Horatsionun

7. Sizcə “Hamlet” əsərində ən vacib səhnə hansıdır?

8. Sizcə Şekspirin ən gözəl soneti hansıdır?

9. Şekspirin ən sevdiyiniz əsəri hansıdır?

Ədəbi-bədii gecə

Vilyam Şekspirin irsinin təbliği üçün ədəbi bədii gecələrin keçirilməsi zəruridir. Gecəni “Möhtəşəm qələmin möcüzələri” başlığı ilə adlandırmaq olar. Tədbirin ssenarisini sizə təqdim edirik:

Tədbirin əvvəlində iştirakçılara Vilyam Şekspirin yaradıcılığından bəhs edən slayd təqdim olunur. Səhnə yazıçının portireti, əsərlərindən ibarət sərgi ilə, yazıçının söylədiyi fikirlər və haqqında yazılmış sitatlarla bəzədilir. Gecəyə onun yaradıcılığına yaxından bələd olan tanınmış

yazıçılar, tənqidçilər, jurnalistlər və kitabsevər oxucular dəvət olunur. Aparıcılar səhnəyə çıxıb, tədbiri açıq elan edirlər.

I aparıcı: Salam əziz və hörmətli tədbir iştirakçıları! Bugünkü tədbirimiz ingilis şairi, yazıçısı, görkəmli nasir, dünyaca tanınmış dramaturq Vilyam Şekspirin həyat və sənət yoluna həsr olunmuşdur. Hamımıza məlumdur ki, dünya nəsrində müşahidə olunan maraqlı keyfiyyət dəyişikliyin prosesində özünü təsdiq etmiş yazıçılar içərisində Vilyam Şekspir xüsusi yer tutur. Şekspirin ədəbi irsi 2 poema, 154 sonet və 37 pyesdən ibarətdir.

Aparıcı "Hamlet" əsəri haqqında qısa məlumat verir.

II aparıcı: Həqiqətdə Hamlet xeyirxah təbiətlidir, şair və filosofdur, möhkəm iradəlidir. O, cəmiyyətdə olan bütün haqsızlıqları, qanunların ikiüzlülüynü, məhkəmələrin süründürmələrini, zəhmətkeşlərin göstərdikləri xidmət əvəzinə təhqir olunduqlarını, pak və təmiz məhəbbətin qiymətləndirilmədiyini görür. Dünyanın bəzəyi yaranmışların tacı olan insanın nə qədər alçaldığını, çürük ota çevrildiyini, riyakar olduğunu görür. Hamlet dünyanı həbsxanaya, Danimarkanı isə onun ən iyrenc bir guşəsinə bənzədir. Lakin Hamletin faciəsi ondadır ki, bütün bu yaramazlıqlara qarşı mübarizə aparmaq istəsə də, bacarmır. O, elə zənn edir ki, vicdanlı və azad düşüncəli adam özünü məhv etməklə haqlı olduğunu sübuta yetirə bilər. Hamlet Elsinor sarayında baş verən hadisələri düzgün başa düşür. Hamletin fikri, düşüncəsi Klavdinin müstəbidliyinə qarşı qoymuşdur.

Məlumatdan sonra "Hamlet" əsərinin bir hissəsini iştirakçılar canlandırır sizə təqdim edə bilərlər.

İfaçılar əsərə uyğun paltarlarda səhnəyə çıxırlar.

İfa edənlər: Hamlet, Kral, Kraliça.

Hamlet (*kənara*). Qohumdan çox yaxın, oğuldan uzaq.

- Kral:** Yenə qəm buludu alıb üzünü?
- Hamlet:** Əksinə, hökmdar, şadlıq günəşi
Onu daha artıq nura qərb edib.
- Kraliça:** Ah, Hamlet, gecətək tökmə qaş-qabaq,
Krala səmimi bir dost tək bax.
Gözünü zilləyib sən nə vaxtacan
Atanı torpaqda axtaracaqsan?
Bilirsən, əzəldən dünya belədir.
Canlılar öləcək, bax təbiətə,
Hamı bir-bir köçür ədəbiyyətə.
- Hamlet:** Hə, dünya belədir.
- Kraliça:** Bəs nədən sənə
Bu matəm görünür təkcə, yeganə ?!
- Hamlet:** Görünür! Yox, xanım, düzü belədir.
“Görünür?!” sözünü bilmirəm qəti.
Nə qara plaşım, nə yas paltarım,
Nə acı fəryadım, sonsuz göz yaşım
Nə də ki üzümü tutan qəm-kədər,
Dünyada əzabı dərdi əks edən
Heç bir şey, heç bir şey mənim qüssəmi
Heç vaxt həqiqətən göstərə bilməz.
“Görünməz”, bu özü bir tamaşadır,
Bunu hər adam oynaya bilər.
Mənim qəlbimdədir dərdim, möhnətim,
Göstərmək deyildir onu adətim.
- Kral:** Atana bu qədər yas saxlamağın
Tərifləyiqdir, gözəldir, Hamlet,
Fəqət bilməlisən, sənın atan da,
Onun atası da atalarını

Taleyin hökmüylə itirib bir vaxt.
Oğulluq borcudur, atamız üçün
Biz gərək bir müddət matəm saxlayaq.
Ancaq ömür boyu qəmə qərq olub
Yas içində qalmaq günahdır, inan.
Kişiyə yaraşmaz belə bir kədər.
Bu kədər iradə zəifliyini,
Ağıl azlığını, qəlb korluğunu,
Avamlığı aydın göstərir, oğlum.
Ən adi, təbii bir hadisətək
Olacaq bir işə zidd çıxıb nədən
Deyinək, biz onun dərini çəkək?
Yox, yox, bu günahdır göylər önündə,
Təbiət önündə, mərhum önündə,
Dünya yaranandan bu günə kimi
Ölən ataların cənazəsini
“Belə olmalıdır” sözləri ilə
Qəbrə yola salan insan aqlının
Qarşısında böyük bir qəbahətdir.
Bu sonsuz kədəri dəfn et torpağa,
Bu gündən özünə ata say bizi.
Qoy ailəm bilsin ki, bu tacın-taxtın
Ən yaxın adamı sənsən dünyada.
Oğluna ən böyük sevgi bəsləyən
Atadan mən səni az sevməyirəm.
Təhsilini davam eyləmək üçün
Vittenberqə getmək niyyətindəsən,
Bu heç cür yatmayıır ürəyimizə.
Ey əziz oğlumuz, vəliəhdimiz!
Xahiş eyləyirik, dəyiş fikrini,
Gözümüz önündən getmə uzağa,
Sənin hər qayğını çəkək özümüz.

Kraliça: Qoyma yerə düşsün ananın sözü
Getmə, bizimlə qal, burda qal, Hamlet.

Hamlet: Sizə tabe olmaq borcumdur, xanım.

Kral: Bu necə də həlim, gözəl cavabdır.
Ev sənindir, oğlum. Xanım, gəl gedək.
Hamletin bu zərif, qəşəng sözləri
Mənim ürəyimə sevinc gətirdi.
Bunun şərəfinə badə içəndə
Hər qədəhdən sonra top nərələri
Gərək buludları lərzəyə salsın.
Yerdə çaxan şimşək göylərdə bu gün
Əks-səda versin. Gəlin gedəyin.
(Hamletdən başqa hamı gedir.)

Hamlet: Ah, insan bədəni, necə möhkəmsən!
Əriyib dönmürsən göz yaşlarına.
Ey qadir yaradan, intiharı kaş
Yasaq etməyəydin biz insanlara.
İlahi, ilahi! Mənə bu dünya
Necə də mənasız, miskin görünür.
Hər yanda rəzalət, hər yanda dəhşət!
Baxımsız baxçanı kol-kos basantək,
Əclafliq, alçaqlıq tutub dünyanı.
Bu iç nə tez oldu, nə cür baş verdi!
İki aydır ölüb, iki ay olmaz.
Ey gözəl kral, nəcib bir insan...
O, günəş Allahı Apollon idi,
Bu, içki tanrısı yaramaz Satir.
O mənim anamı elə sevirdi,
Qoymurdu üzünə meh də toxunsun.
Ey yerlər, ey göylər, yada salımmı?

Atamın boynuna sarmaşıb anam,
Ona məftunluqla baxar, baxardı,
İndisə aradan bircə ay keçmiş...
Bunu düşünməsəm daha yaxşıdır.
Qadınlar, qadınlar, sizin adınız
Etibarsızlıqdır aləmdə yalnız.
Bircə ay! Matəmli Niobeyatək
Göz yaşı içində mərhum atamın
Tabutu dalınca getdiyi zaman
Geydiyi başmaqlar köhnəlməmişdən
O qadın, o anam, aman ilahı...
Ağılsız, duyğusuz vəhşilər belə
Ondan daha artıq yas saxlayardı.
O mənim əmimə ərə gedibdir.
Gör kimə? Atamın öz qardaşına.
Mənim Herkulesə bənzədiyimtək
Onun da atama bənzəri vardı.
Ancaq tək bircə ay! Saxta göz yaşı
Hələ qurumamış yanaqlarına
O ərə gedibdir. Qorxunc sürətlə,
Belə bir tezliklə izdivac etmək!
Yox, yox, xeyir deyil bu işin sonu.
Partla, ey ürəyim, partla, parçalan;
Dilim susmalıdır, mən susum gərək!

İfaçılar səhnəni tərk edir, söz aparıcılara verilir.

I aparıcı: “Hamlet faciəsi həyatı dərk etmə, anlama faciəsidir. Hamleti Elsinorda baş vermiş hadisə – atasının öldürülməsi, anasının tezliklə əmisinə ərə getməsi onu o qədər də düşündürmür. Onun fikrinin mayası dünyada baş alıb gedən ədalətsizlik, haqsızlıqdır.

II aparıcı: O, Layertdən fərqli olaraq, humanistdir. Hamlet atasının imtiqamını almaqda ləngiyirsə, bu, onun acizliyinə dəlalət etmir. Faciənin başqa personajları Ofelya, Layert, Fortinbransın da taleyi Hamletkini xatırladır, onların da ataları öldürülüb. Bu da cəmiyyətin özünü səciyyələndirir.

I aparıcı: Vilyam Şekspir öz əsərlərində humanizm, xəlqilik, həyatsevərlik ideyalarını tərənnüm etmiş, insan qəlbinin sirlərini dərinlənən bilmiş, qələmə aldığı mürəkkəb hadisələrin dolğunluğu ilə həmişə oxuculara böyük təsir göstərmişdir. Onun faciə və komediyalarında əksini tapmış məsələlər, həyat haqqında söylədiyi həqiqətlər, insanların bir-birinə münasibəti zaman-zaman dəyişməz qalır. Şekspir hadisələrin dərinliyinə nüfuz edir, ilk nəzərdə əhəmiyyətsiz görünən xırda bir hadisənin arxasında gizlənən ümumbəşəri əhəmiyyətə malik mənaları üzə çıxara bilirdi.

II aparıcı: Şekspirin bütün əsərləri zəmanə ilə son dərəcə bağlı olduğuna görə dünya ədəbiyyatında misli görünməmiş tarixi əhəmiyyət kəsb etmişdir. Hər bir cəmiyyət, hər bir xalq, yaşından, məqamından asılı olmayaraq, hər bir fərd hər dəfə Şekspirin əsərləri ilə təmasa girərkən ondan nə isə yeni bir şey öyrənmişdir.

I aparıcı: Buna görə də tədqiqatçılar 400 ildən artıqdır ki, onun əsərlərini tədqiq edir və hər dəfə yeni bir fikir söyləyə bilirlər. Müasiri Ben Conson Şekspir haqqında demişdir: “O, bir əsr üçün deyil, bütün zamanlar üçündür”. Şekspir həm də bütün millətlərə gərəkdir. Elə bir xalq tapılmaz ki, onun mədəniyyətinin inkişafında Şekspirin payı olmasın.

Ədəbiyyat siyahısı

Seçilmiş əsərləri : 2 cildə. **I cild**. - Bakı : Öndər, 2004. - 736 s. - (Dünya Ədəbiyyatı).

Seçilmiş əsərləri : 2 cildə. **II cild** : sonetlər. - Bakı : Öndər, 2004. - 303 s. - (Dünya Ədəbiyyatı).

Seçilmiş əsərləri [Elektron resurs]. - Elektron mətn. - Bakı : İnnovativ Tədris Mənbələri (İTM) QSC, 2012. - 1 el. opt. disk (CD-ROM) : ağ-qara : il. ; 12 sm. - (Nizami layihəsi). - (qutuda).

Kitablarda

Dünya teatrıdır ; Əs, qış küləyi ; Səni yay gününə bənzədimmi mən? : şeirlər // İngilis ədəbiyyatı antologiyası. 2 cildə. - Bakı : Şərq-Qərb, 2007. – C.1. - S. 38-40.

Haqqında

Dövri mətbuatda

Bəydili C. Dünyanın ən dərin qəmli romanı : "Don Kixot"un yazarıyla "Hamlet"ın yazarı dörd yüz il öncə eyni gündə - 1616-cı il aprelin 23-də bu dünyadan köçüblər // Ədəbiyyat qəzeti. - 2016. - 23 aprel. - № 15. - S. 4.

İsrafilov İ. Şekspirin daşdəmir əhvalatı // Mədəniyyət. - 2017. - 22 dekabr. - № 100. - S. 11.

Nəsirova F. Şekspir qədim və müasir dövrdə // Xəzər. - 2016. - № 347. - S. 28-29.

Skott V. Mən heç Şekspirin ayaqqabısının ipini də bağlamağa layiq deyiləm : gündəlik // Ədəbiyyat qəzeti. - 2016. - 5 noyabr. - № 41. - S. 28-29. ; 12 noyabr. - № 42. - S. 8-9.

Şnakenberq R. Böyük yazarların sirli həyatı: Uilyam Şekspir // Ədəbiyyat qəzeti. - 2017. - 13 may. - № 17. - S. 28-29.

Vilyam Şekspir // Savalan. - 2017. - 18-24 aprel. - № 16. - S. 2.

Dünya ədəbiyyatının iftixarı olan Şekspir

(metodik vəsait)

Ünvan: AZ-1022 Bakı şəh., S. Vurğun küç. 88;

E-mail: info@clb.az

URL: www.clb.az

F. Köçərli adına Respublika

Uşaq Kitabxanasında

çap olunmuşdur.

Sifariş: 15

Çapa imzalanmışdır: 11.03.2019

Tirajı: 100

Pulsuz